

บทที่ 1

บทนำ

สภาพปัญหาและความสำคัญ

การศึกษาเป็นองค์ประกอบสำคัญของสังคมซึ่งจะทำให้สังคมมีความเจริญก้าวหน้า มีความเจริญรุ่งเรืองเป็นสังคมอารยะได้ สังคมเกิดขึ้นจากหน่วยเล็กคือครอบครัวไปจนถึงชุมชน ประเทศชาติ และสังคมโลกอันเป็นสังคมหน่วยใหญ่ ทรัพยากรบุคคลที่อยู่ในสังคมต้องเป็นทรัพยากรบุคคลที่ต้องได้รับการศึกษาหรือเป็นผู้มีการศึกษาดี การที่มีทรัพยากรบุคคลที่มีการศึกษาดี (Good Educated Man) ควบคู่กับการมีคุณธรรมจริยธรรม ย่อมแปลว่าจะสามารถขับเคลื่อนสังคมหรือประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าไปในทิศทางที่พึงประสงค์ เพราะการที่สังคมได้คนดีที่เพียบพร้อมทั้งในด้านสติปัญญาและคุณธรรมจริยธรรม สังคมนั้นก็จะเป็นสังคมอุดมคติ

แต่สภาพสังคมปัจจุบันเป็นสังคมยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงจากสภาพสังคมเกษตรกรรมแบบดั้งเดิม กลายมาเป็นสังคมแบบอุตสาหกรรม เป็นสังคมเศรษฐกิจหรือเป็นสังคมที่มีเศรษฐกิจเป็นฐานที่มุ่งเน้นการผลิตและการบริโภค ผนวกกับการเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ที่มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาเป็นฐาน โดยมีการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ จัดเก็บและใช้ความรู้หรือแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นต้น ทำให้คนมีความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น สภาพสังคมจึงเป็นลักษณะสังคมผสมผสานที่มีสภาพปัญหาสังคมตามมาอย่างมากมาย ทั้งนี้เพราะว่าเป็นสังคมที่เน้นหนักไปในทิศทางที่เน้นแต่การบริโภคโดยเฉพาะบริโภคข่าวสารข้อมูลที่ไม่ได้มีการแยกแยะ เป็นสังคมที่ขาดความรู้ที่จะผลิตหรือขาดทักษะในการผลิต กล่าวคือรู้แต่เพียงการบริโภคแต่ไม่รู้วิธีการที่จะใช้สติปัญญาในการผลิตหรือเป็นผู้ผลิตใช้เองไม่เป็น มุ่งแต่จะเป็นผู้บริโภคเพียงอย่างเดียว ส่งผลให้การพัฒนาตนเองของทรัพยากรบุคคล โดยเฉพาะนักศึกษาซึ่งเป็นผู้มีบทบาทหน้าที่ที่ต้องศึกษา ต้องเป็นผู้แสวงหาความรู้เพื่อการผลิต เพื่อนำผลจากการผลิตนั้นมาพัฒนาสังคมหรือประเทศชาติ ทรัพยากรบุคคลคือนักศึกษาเหล่านี้ มีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปด้วยคือเปลี่ยนแปลงไปในทางที่จะเป็นผู้บริโภค ซึ่งขัดแย้งกับจุดมุ่งหมายหรือปรัชญาการศึกษาที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญคือมุ่งเน้นให้คิดเป็น ทำเป็น เป็นการนำความรู้เชิงทฤษฎีมาสู่การปฏิบัติ และในอดีตที่ผ่านมาสื่อการเรียนการสอน วิธีการสอน การวัดประเมินผล เป็นต้น ยังเป็นแบบเดิม แม้ไม่มีการพัฒนาในทางวัตถุแต่ความพยายามในการแสวงหาความรู้ของทรัพยากรบุคคลมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลากลายเป็นผู้รู้ลึก รู้กว้างและมีสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคมอยู่เสมอ

ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน มีการพัฒนาทางด้านวัตถุโดยเฉพาะมีการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย แต่เดิมการเรียนการสอนเน้นผู้สอนเป็นสำคัญ แต่ในปัจจุบันเน้นที่การเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนจึงต้องพึ่งพาตนเอง ขวนขวายหรือเพิ่มความพยายามในการศึกษาหรือแสวงหาความรู้ด้วยตนเองเป็นอย่างมาก ผู้สอนเป็นแต่เพียงผู้เอื้ออำนวยให้การเรียนการสอนสัมฤทธิ์ผลเท่านั้น ผู้สอนเป็นเพียงทรัพยากรบุคคลที่เป็นแหล่งเรียนรู้ การเรียนการสอนในปัจจุบันจึงอาจเป็นอุปสรรคปัญหาสำหรับผู้เรียน เพราะว่าผู้เรียนย่อมมีความแตกต่างระหว่างบุคคลคือเป็นบุคคลที่มีความสามารถในการเรียนรู้เร็ว มีความสามารถเรียนรู้ได้ปานกลาง หรือมีความสามารถในการเรียนรู้ช้า ซึ่งอาจเป็นที่ชื่นชอบสำหรับผู้สอนหรืออาจเป็นที่ไม่พอใจแก่ผู้สอน และผู้สอนเอง ก็มีความแตกต่างระหว่างบุคคลเช่นกัน ซึ่งอาจเป็นปัญหาหรือเป็นอุปสรรคแก่ผู้เรียนเช่นกัน ผนวกกับสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยและมีเทคโนโลยีการสื่อสารที่ก้าวหน้า ทำให้การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและมีสื่อรวมทั้งเทคโนโลยีที่ทันสมัยดังกล่าว กลับกลายเป็นอุปสรรคปัญหาสำหรับผู้เรียน เพราะผู้เรียนไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้เพื่อรู้ลึก รู้กว้างโดยเฉพาะอาจขาดทักษะการศึกษาเช่นทักษะการฟัง การพูด

การนำเสนอ การทดลอง หรือแม้แต่การวิจัยในระดับที่สูงขึ้นไป เป็นต้น ดังนั้นผู้เรียนคือนักศึกษาจึงจำเป็นต้องชวนเขาเพื่อแสวงหาความรู้ เพื่อพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา เพราะหากมีความรู้แล้ว ย่อมจะสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติหรือนำไปเป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพที่สุจริต เป็นคนดีของสังคม อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ทั้งนี้เพราะว่านักศึกษาซึ่งเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญเหล่านี้ มีการเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทางที่ดี มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพราะการเปลี่ยนแปลงถือว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญสมดังที่ **วิชัย วงษ์ใหญ่และมารุต พัฒนา (2558 : 29)** ที่กล่าวว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพโดยอาจจำเป็นต้องอาศัยโค้ช และได้จำเป็นต้องสร้างปัจจัยที่สำคัญคือหลักกลไกมาตร รวมทั้งปัจจัยที่เป็นกระบวนการคิดอย่างถูกวิธีที่เรียกว่าโยนิโสมนสิการ หรือการคิดอย่างถูกวิธี และที่สำคัญคือจะต้องสามารถทำให้ผู้เรียนดำรงตนอยู่บนพื้นฐานของคุณภาพของการเรียนรู้อันเป็นชีวิตคือการเรียนรู้ อีกทั้งเรียนรู้สิ่งใหม่อย่างสร้างสรรค์คือเป็นชีวิตเพื่อการเรียนรู้ และมีชีวิตที่ดีงามเป็นแบบอย่างแก่คนรุ่นหลัง อันเป็นชีวิตแห่งการเรียนรู้ นำไปสู่จุดมุ่งหมายคือผู้เรียนมีกระบวนการคิด กระบวนการเรียนรู้ เกิดจินตนาการและมีความคิดสร้างสรรค์ และมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

สภาพปัญหาการพัฒนาหรือไม่พัฒนาตนเองของทรัพยากรบุคคลอาจเป็นปัญหาเฉพาะตัว หรืออาจเป็นปัญหาของสังคม หากเป็นปัญหาเฉพาะตัว ก็สามารถที่จะปรับแก้ไขตนเองโดยการสร้างความตระหนักในตนเองตลอดเวลาโดยเฉพาะการได้รับการศึกษาจะช่วยให้คนเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น และเป็นผู้เบิกบานตระหนักในความสำคัญในศักยภาพของตนเอง การศึกษาจึงเป็นการสร้างความเจริญงอกงาม การศึกษาเป็นพลังสำคัญของการพัฒนาประเทศ หากเป็นปัญหาของสังคมโดยเฉพาะเป็นปัญหาของระบบคือระบบการศึกษาหรือระบบของสังคมต่าง ๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็จำเป็นต้องจัดระบบให้เอื้อต่อการพัฒนาต่อไป ปัญหาอันเกิดจากปัจเจกบุคคลหรือเกิดจากระบบระเบียบของสังคมเหล่านี้ จะลดน้อยลง หากทรัพยากรบุคคลคือนักศึกษาที่จะสำเร็จการศึกษาเป็นพลัง เป็นความหวังของประเทศชาติ หันมาพัฒนาตนเองด้วยการศึกษาเล่าเรียน หันมาพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีความรู้ โดยศึกษาหรือเรียนเพื่อเรียนรู้อย่างถ่องแท้ในศาสตร์สาขาต่าง เรียนรู้เพื่อที่จะนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติ โดยอาศัยพื้นฐานทางทฤษฎี เรียนรู้เพื่อที่จะเป็นพลังสำคัญของประเทศชาติด้วยการประกอบอาชีพที่สุจริต เรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข และเรียนรู้เพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองและสังคมให้ตนเองเป็นคนดี และให้สังคมเป็นสังคมน่าอยู่ การเรียนรู้ในสิ่งเหล่านี้จะประสบความสำเร็จได้ด้วยอาศัยทฤษฎี หลักการแนวคิด หรือแนวทางปฏิบัติที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคม ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือแนวทางปฏิบัติที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคมอย่างหนึ่งคือหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นทฤษฎี เป็นหลักการ แนวคิด แนวทางที่มีความสำคัญอย่างหนึ่งซึ่งหากผู้เรียนได้มีการนำมาพัฒนา ปรับปรุงตนเองให้เป็นผู้ที่มีความรู้อย่างพอเพียง เป็นผู้ที่ใช้จ่ายอย่างพอเพียงในการศึกษา เป็นผู้ที่มีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี เพราะมีการออกกำลังกายอย่างเหมาะสมพอเพียง เป็นผู้เรียนที่รู้จักแก้ไขปัญหา รู้จักวิธีการคิดหรือคิดด้วยเหตุผล รู้จักแยกแยะว่าอะไรคือความดี อะไรคือความชั่วหรือสามารถแยกแยะได้ว่าอะไรเหมาะสม อะไรควรในความเป็นนักศึกษา เป็นต้น นักศึกษาเหล่านี้ก็จะสามารถพัฒนาตนเอง หรือสามารถสร้างภูมิคุ้มกันตนเองได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะว่านักศึกษาเป็นผู้ที่มีความรู้ คือรอบรู้ รอบคอบ มีความระมัดระวัง นอกจากนั้นแล้วยังเป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรมคือมีความซื่อสัตย์สุจริต สติปัญญา ขยัน อดทน แบ่งปัน แม้ในแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) ก็ได้บรรจุหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงลงไปในแผน **เพื่อพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่จะเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2556 : บทสรุปสำหรับผู้บริหาร)** โดยกระตุ้นส่งเสริมให้มีการเร่งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศ

ให้เข้มแข็งขึ้นภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และต้องส่งเสริมการพัฒนาประเทศให้สามารถแข่งขันได้ในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพ ผลิตกำลังคนที่มีศักยภาพตรงตามความต้องการของตลาดงานสามารถหางานเพื่อดำรงชีพตนเองและเพื่อช่วยเหลือสังคม มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบ และมีสุขภาวะทั้งร่างกายและจิตใจ รวมทั้งพัฒนาทรัพยากรบุคคลคือพัฒนานักศึกษาให้มาเป็นอาจารย์มืออาชีพ และผู้เชี่ยวชาญมืออาชีพให้เป็นอาจารย์ พัฒนาวิชาชีพอาจารย์ให้เป็นที่ยอมรับของสังคม มีการจัดการเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศโดยใช้ความรู้เทคโนโลยี นวัตกรรม ความคิดสร้างสรรค์ บนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ในแผนได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่าสถาบันอุดมศึกษาทั้งหลายเป็นแหล่งองค์ความรู้และพัฒนากำลังคนระดับสูงที่มีคุณภาพเพื่อการพัฒนาประเทศชาติอย่างยั่งยืน สร้างสังคมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) บนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีบทบาทสูงในประชาคมอาเซียนและมุ่งสู่คุณภาพอุดมศึกษาระดับนานาชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2556 : บทสรุปสำหรับผู้บริหาร)

กระทรวงศึกษาธิการ (2553 : 1-9) ได้เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรบุคคลซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญของการพัฒนาประเทศ จึงได้กำหนดให้มีการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561) เพื่อสนองตอบการพัฒนากำลังคนหรือทรัพยากรบุคคลดังกล่าวนี้ จึงมีประกาศแผนปฏิบัติ (Roadmap) อันเป็นจุดเน้นสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพื่อการขับเคลื่อนหลักสูตรการจัดการเรียนรู้และการวัดและประเมินผล มีสาระสำคัญคือความสามารถและทักษะ และด้านคุณลักษณะทุกระดับของการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานโดยเน้นให้ผู้เรียนมีความเป็นพลเมือง ซึ่งมี (1) ความรักชาติ ศาสนา กษัตริย์ (2) ซื่อสัตย์สุจริต (3) มีวินัย (4) ใฝ่เรียนรู้ (5) อยู่อย่างพอเพียง (6) ความมุ่งมั่นในการทำงาน (7) รักความเป็นไทยและ (8) มีจิตสาธารณะ หากพิจารณาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ซึ่งมีการเน้นที่ความสามารถและทักษะในด้าน (1) การแสวงหาความรู้เพื่อการแก้ปัญหาซึ่งหมายถึงการใช้วิธีการ กระบวนการแสวงหาความรู้และนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ (2) การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ซึ่งเป็นความสามารถในการนำแนวคิด หลักการ เทคนิค ความรู้ วิธีการ กระบวนการทางเทคโนโลยีใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้และประยุกต์ใช้ในการทำงาน (3) การใช้ภาษาต่างประเทศซึ่งหมายถึงการใช้ภาษาต่างประเทศในด้านทักษะการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน ซึ่งเป็นเครื่องมือรับสารและส่งสารได้ตรงความหมาย คล่องแคล่ว ถูกต้อง ชัดเจน (4) การใช้ทักษะการคิดขั้นสูงหมายถึงทักษะการคิดซึ่งต้องอาศัยทักษะการสื่อสารความหมายและทักษะการคิดที่เป็นแก่นหลากหลายทักษะในแต่ละขั้นตอน ทักษะการคิดขั้นสูงจะพัฒนาได้ก็ต่อเมื่อได้มีการพัฒนาทักษะขั้นพื้นฐานเช่นทักษะการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (5) การใช้ทักษะชีวิตหมายถึงการเน้นให้มีความสามารถในการปรับเป้าหมาย แผนและทิศทางการดำเนินชีวิตสู่ความสำเร็จ วางตัวและกำหนดท่าทีได้เหมาะสมกับสถานการณ์ ประเมินและสร้างข้อสรุปบทเรียนชีวิตของตนเอง (6) การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ตามช่วงวัย หมายถึงความสามารถในการรับและส่งข่าวสารอันได้แก่การพูด การฟัง การอ่าน และการเขียน แสดงความคิดเห็นจากเรื่องที่ฟัง ดู และอ่านสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

ความสามารถและทักษะ รวมทั้งคุณลักษณะของผู้เรียนโดยเฉพาะผู้เรียนที่อยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่จะก้าวขึ้นสู่การศึกษาระดับอุดมศึกษานั้น มีการเน้นที่ความมุ่งมั่นในการศึกษาและการทำงาน คือการมีคุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจและรับผิดชอบในการศึกษาและทำหน้าที่การทำงานด้วยความเพียรพยายาม มีความอดทนเพื่อให้งานสำเร็จ ประเด็นการพัฒนาผู้เรียนดังกล่าวมีความสำคัญเพราะเป็นประกาศของกระทรวงศึกษาธิการที่กำหนดให้เป็นนโยบายของทุกหน่วยงานที่จะส่งเสริมสนับสนุน และให้ภาคการศึกษาหรือสถาบันการศึกษาโดยเฉพาะระดับอุดมศึกษาก็จะต้องรับช่วงต่อเพื่อพัฒนาให้เป็นนักศึกษาที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมหรือทำให้

นักศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ของการพัฒนาตนเองในการศึกษาเพื่อเป็นพลเมืองของประเทศและของโลกต่อไป

เมื่อนักเรียนสำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายแล้วเข้ามาสู่ร่วมมหาวิทยาลัยหรือเข้าสู่วิทยาลัยระดับอุดมศึกษา ย่อมจะต้องแสดงบทบาทหน้าที่ของความเป็นนักศึกษาซึ่งถือว่าเป็นผู้เจริญเติบโต มีความคิด มีความรับผิดชอบที่จะพัฒนาตนเองให้ประสบความสำเร็จ โดยจะต้องดำรงตนให้เป็นพลเมืองที่ดีคือต้องประพฤติตนให้อยู่ในกรอบแนวทางที่เหมาะสมกับความเป็นพลเมือง โดยเฉพาะพลเมืองที่อยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียนทุกระดับจะต้องตระหนักถึงความเป็นพลเมืองที่ดี (Good Citizenship) ผลลัพธ์ของความเป็นพลเมืองที่ดีก็คือผลลัพธ์จากการจัดการศึกษาที่ดี และการจัดการศึกษาที่ดีนั้น ประการสำคัญผู้เรียนหรือนักศึกษาจำเป็นต้องมีวิธีการในการพัฒนาตนเองเพื่อการศึกษาเล่าเรียนอีกด้วย

เพื่อให้เห็นภาพเป็นรูปธรรมของการศึกษาเล่าเรียนของนักศึกษาที่จะเป็นพลังของชาติ ในภาคหน้า **สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2554 : 14-15)** โดยคณะอนุกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (กนป.) ได้ประกาศยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ.2553-2561 โดยมีหลักการสำคัญประกอบด้วย การมีอิสรภาพและพึ่งตนเองได้ การเคารพสิทธิผู้อื่น การเคารพความแตกต่าง การเคารพหลักความเสมอภาค การเคารพกติกา และมีความรับผิดชอบต่อสังคม หากได้มีการนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการโดยเฉพาะการพัฒนาให้นักศึกษาประสบความสำเร็จ อันเป็นผลลัพธ์จากการศึกษาหรือจากการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติแล้ว นักศึกษาจะเป็นบัณฑิตที่มีอิสรภาพที่สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างพอเพียงเพราะมีความรู้ ควบคู่คุณธรรม อย่างพอเพียง นักศึกษาที่จะเป็นบัณฑิตในอนาคตย่อมจะให้ความเคารพสิทธิผู้อื่น ให้ความเคารพผู้อื่น ในด้านความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ศาสนาหรือท้องถิ่นที่อาศัย นอกจากนั้นยังมีความคาดหวังว่าจะให้ความเคารพผู้อื่นในด้านความเสมอภาค เป็นผู้เคารพกติกาของสังคม รวมทั้งมีความรับผิดชอบ อันสื่อให้เห็นว่านักศึกษาที่เป็นบัณฑิตนั้นมีการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ คือความรู้ อย่างพอเพียงในด้านความเป็นพลเมือง เป็นพลเมืองที่มีเหตุผล เป็นพลเมืองที่มีภูมิคุ้มกันในตัว ทั้งนี้ เพราะฉะนั้นนักศึกษาร้อยบัณฑิตเหล่านี้มีความรู้และมีคุณธรรมกำกับกาย วาจาและใจตลอดเวลา

นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาโดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งเป็น นักศึกษากลุ่มเป้าหมายสำหรับการวิจัย มีหน้าที่ที่จะต้องศึกษาเล่าเรียนเพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นคน ที่มีความรู้และมีคุณธรรมจริยธรรมประกอบสมดุลกัน การศึกษาเล่าเรียนซึ่งจะต้องศึกษาทั้งความรู้ ที่เป็นวิชาชีพและศึกษารวมทั้งปฏิบัติตามหลักจริยธรรมอีกด้วย การพัฒนาตนเองของนักศึกษาจำเป็นต้อง พัฒนาให้ตนเอง มีความพอประมาณเช่นจะต้องรู้จักความพอประมาณในการใช้จ่ายเพื่อการศึกษา มีเหตุผลในการศึกษาเช่นมีเหตุผลในการเลือกที่จะศึกษาวิชาเอกอันเป็นวิชาชีพว่าวิชาที่เลือกนั้นเหมาะสม กับความต้องการหรือไม่หรือนักศึกษามีเหตุผลในการเลือกอย่างไร รวมทั้งการดำรงตนอยู่ในสังคม อย่างมีเหตุผลอันจะเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันตนเองเพราะเมื่อเลือกศึกษาอย่างมีเหตุผลแล้ว ก็สามารถจะใช้ ความรู้จากการเลือกนั้นเป็นปราการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตัวเองในอนาคตได้ ที่สำคัญที่สุด คือการที่นักศึกษาจำเป็นต้องมีเงื่อนไขคือความรอบรู้ รอบคอบ และมีเงื่อนไขคุณธรรมเป็นต้น อันเป็น การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้สู่การปฏิบัติตนในฐานะนักศึกษาเพื่อพัฒนาตนเอง ในการศึกษา ทั้งนี้เพราะว่าชีวิตของนักศึกษาจำเป็นต้องรู้จักประหยัด แต่ไม่ใช่ว่าการตระหนี่ถี่เหนียว รวมทั้ง ไม่เป็นคนที่ยึดติดด้วยความพึงพอใจ หากนักศึกษาดำรงตนโดยการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้แล้ว คาดหวังว่าการศึกษานักศึกษาจะประสบความสำเร็จ

คำว่าพอเพียงหรือพอประมาณ เป็นลักษณะการศึกษาของนักศึกษาอย่างเต็มความสามารถ มีความรู้ในวิชาการนั้น ๆ รวมทั้งใช้เวลาในการศึกษา แต่ไม่ใช่ว่าจะสละสลวยในขณะที่ศึกษาเล่าเรียน หรือมีชีวิตการเป็นนักศึกษาที่รู้จักใช้จ่ายอย่างพอเพียงหรือพอประมาณ ส่วนการใช้เหตุผลเป็นลักษณะ

รู้จักใช้ชีวิต รู้จักศึกษาหาความรู้ด้วยหลักเหตุผล หรือหาเหตุผลว่าทำไมอาจารย์ผู้สอนจึงสอนให้นักศึกษาเรียนรู้และปฏิบัติในวิชานั้น ๆ ทำไมอาจารย์จึงมอบหมายงานให้นักศึกษานำไปขบคิดเพื่อหาคำตอบเป็นต้น ซึ่งเป็นหลักการแสวงหาเหตุผล นอกจากนั้นสิ่งที่อาจารย์ผู้สอนได้สอนทั้งวิชาความรู้และคุณธรรมจริยธรรม ก็เพราะอาจารย์มีเหตุผลว่าจะทำให้ผู้เรียนสำเร็จการศึกษามีภูมิคุ้มกันตนเองเมื่อสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยออกไปทำงานทำ หนึ่งเงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม ก็เป็นเงื่อนไขสำคัญที่อาจารย์มุ่งหวังจะให้ป็นเหตุหรือเป็นผลลัพธ์ กล่าวคือหากนักศึกษาได้ทำหน้าที่การเป็นนักศึกษาที่สมบูรณ์แบบ ก็จะเป็นเงื่อนไขหรือเป็นเหตุผลว่านักศึกษาคนนั้นจะเป็นผู้ประสบความสำเร็จในภายภาคหน้า หรือเมื่อนักศึกษาเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมที่ได้รับการพร่ำสอนจากอาจารย์แล้ว ก็จะเป็นเงื่อนไขหรือเป็นเหตุให้นักศึกษาผู้นั้นประสบความสำเร็จในการทำงานทำ และไปอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข แสดงให้เห็นว่านักศึกษาคนนั้นหรือทุกคนมีเงื่อนไขหรือมีเหตุที่ดี คำว่าเหตุที่ดีคือมีความรู้และมีคุณธรรมเป็นต้นทุนในช่วงที่ศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษา อันแสดงให้เห็นว่านักศึกษาได้มีการนำหลักการทรงงานซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดีสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการศึกษา แต่นักศึกษาจะนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้อย่างไร ประยุกต์ใช้อยู่ในระดับใด และมีรูปแบบการประยุกต์เป็นอย่างไร ผู้วิจัยจะดำเนินการเพื่อแสวงหาคำตอบ โดยการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาตนเองในการศึกษาของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่อไป

คำถามการวิจัย

1. การศึกษา สังเคราะห์องค์ประกอบสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับหลักการพัฒนาตนเองในการศึกษาของนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีองค์ประกอบที่บูรณาการกันอย่างไรบ้าง
2. รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาตนเองในการศึกษาของนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ได้สร้างและพัฒนาขึ้นมามีลักษณะเป็นอย่างไร
3. รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาตนเองในการศึกษาของนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ได้มีการยืนยัน มีผลลัพธ์เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษา สังเคราะห์องค์ประกอบสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับหลักการพัฒนาตนเองในการศึกษาของนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อสร้างและพัฒนาแบบการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาตนเองในการศึกษาของนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อตรวจสอบและยืนยันรูปแบบการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาตนเองในการศึกษาของนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. นักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้สืบสานแนวพระราชดำริปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้ปฏิบัติ และมีการสังเคราะห์หลักการทรงงานที่สอดคล้องกันกับหลักการพัฒนาตนเองของนักศึกษา
2. ได้ผลการวิจัยที่ได้มีการนำหลักการทรงงานและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงถ่ายทอดขยายผลด้วยการศึกษาวิจัย และมีการพัฒนา เผยแพร่พระเกียรติคุณให้กว้างใหญ่ไพศาล เป็นที่รู้จักทั้งในประเทศและต่างประเทศ

3. รูปแบบที่พัฒนาได้สามารถนำไปเป็นต้นแบบในการพัฒนาตนเองในการศึกษาของนักศึกษาโดยทั่วไป

4. สถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน สามารถบริโภคผลการวิจัยโดยนำผลการวิจัยไปประยุกต์ในการพัฒนานักศึกษา

5. ผู้บริหาร คณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาสามารถนำรูปแบบที่พัฒนาได้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองในการศึกษาและนำผลจากการพัฒนาตนเองมาพัฒนาการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลสูงสุดแก่สถาบัน

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตเนื้อหา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ครอบคลุมเนื้อหาหลักการทำงานอันเป็นองค์ประกอบสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระผู้ทรงเป็นแบบอย่างซึ่งได้พระราชทานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่พสกนิกรทุกหมู่เหล่าได้น้อมนำมาปฏิบัติตาม ซึ่งได้มีการสังเคราะห์เข้ากับหลักการพัฒนาตนเองของนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในฐานะพสกนิกรได้น้อมนำมาประยุกต์เพื่อพัฒนาตนเองในการศึกษา ประกอบด้วย (1) การเรียนรู้เพื่อรู้ (2) การเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ (3) การเรียนรู้เพื่อเป็นพลเมืองที่ดี (4) การเรียนรู้เพื่ออยู่ในสังคมอย่างมีความสุข และ (5) การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงตนเองและสังคม ซึ่งมีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้แก่ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัว โดยมีเงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม อย่างบูรณาการประกอบกัน

ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้แก่นักศึกษาชั้นปีที่ 1-4 ทุกคณะ ทุกสาขาวิชาที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือแบ่งออกเป็น (1) สถาบันอุดมศึกษาที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จำนวน 14 แห่ง มีจำนวนนักศึกษา 165,315 คน และ (2) สถาบันอุดมศึกษาที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง จำนวน 11 แห่ง มีจำนวนนักศึกษา 109,548 คน รวมจำนวนนักศึกษาทั้งสิ้น 274,899 คน จากจำนวนนักศึกษาดังกล่าวนี้นักวิจัยจะเน้นเฉพาะที่เป็นมหาวิทยาลัยตามข้อมูลของคลังข้อมูลปีการศึกษา 2557 สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (ข้อมูลปรับปรุงจากคลังข้อมูล สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา วันที่ 10 มีนาคม 2558)

การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้แก่นักศึกษาชั้นปีที่ 1-4 ทุกคณะ ทุกสาขาวิชาที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือแบ่งออกเป็น (1) สถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ตั้งอยู่ตอนบน จำนวน 14 แห่ง ได้จำนวนนักศึกษา 241 คน และ (2) สถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ตั้งอยู่ตอนล่าง จำนวน 11 แห่ง ได้จำนวนนักศึกษา 159 คน รวมจำนวนนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในสถาบันอุดมศึกษาที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งตอนบนและตอนล่าง จำนวน 400 คน การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คนดังกล่าว ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายโดยการหาจำนวนนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งตอนบนและตอนล่าง นำมารวมกัน หลังจากนั้นจึงเปิดตารางประมาณกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน (Taro Yamane, อ้างถึงในพวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543) ได้จำนวน 400 คน แล้วจึงหาสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างจากประชากรที่เป็นนักศึกษา ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 249 คนจากจำนวนประชากรที่เป็นนักศึกษา

ในสถาบันอุดมศึกษาที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จำนวน 165,315 คน และได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 159 คน จากจำนวนประชากรที่เป็นนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง จำนวน 109,584 คน รวมกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาสำหรับการวิจัยครั้งนี้ จำนวนทั้งสิ้น 400 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดตัวแปรที่ศึกษาวิจัยดังนี้

ตัวแปรต้น ได้แก่ หลักการพัฒนาดตนเองในการศึกษาของนักศึกษา ประกอบด้วย (1) การเรียนรู้เพื่อรู้ (2) การเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ (3) การเรียนรู้เพื่อเป็นพลเมืองที่ดี (4) การเรียนรู้เพื่ออยู่ในสังคมอย่างมีความสุข และ (5) การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงตนเองและสังคม ที่ได้มีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญคือหลักการทรงงานอย่างบูรณาการประกอบกัน

ตัวแปรตาม ได้แก่ รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาดตนเองในการศึกษาของนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทย ซึ่งนำมาสังเคราะห์เข้ากับหลักการพัฒนาดตนเองในการศึกษาของนักศึกษาครอบคลุม (1) การเรียนรู้เพื่อรู้ (2) การเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ (3) การเรียนรู้เพื่อเป็นพลเมืองที่ดี (4) การเรียนรู้เพื่ออยู่ในสังคมอย่างมีความสุข และ (5) การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงตนเองและสังคม โดยมีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้แก่ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัว โดยมีเงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม อย่างบูรณาการประกอบกัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

การพัฒนาดตนเองในการศึกษาของนักศึกษา หมายถึง กระบวนการในการยกระดับตนเองอันแสดงถึงการใฝ่รู้ใฝ่เรียนเพื่อพัฒนาดตนเองในการศึกษาของนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นักศึกษามีการยกระดับปฏิบัติพัฒนาดตนเองโดย (1) การเรียนรู้เพื่อรู้ (2) การเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ (3) การเรียนรู้เพื่อเป็นพลเมืองที่ดี (4) การเรียนรู้เพื่ออยู่ในสังคมอย่างมีความสุข และ (5) การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงตนเองและสังคม ซึ่งมีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับหลักการพัฒนาดตนเอง

การเรียนรู้เพื่อรู้ หมายถึง หลักการ วิธีการ แบบฉบับ แบบอย่างหรือระบบที่เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อรู้อันเป็นแบบการปฏิบัติที่ได้รับการยอมรับหรือเป็นต้นแบบอันเป็นหลักการดำเนินชีวิตนักศึกษาหรือกระบวนการยกระดับตนเองด้วยการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ โดยเฉพาะการเรียนรู้ด้านความพอประมาณ การมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกัน โดยมีเงื่อนไขความรู้ คือรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง และเงื่อนไขคุณธรรมคือซื่อสัตย์ สุจริต สติปัญญา ขยัน อดทน แบ่งปัน ซึ่งนักศึกษามีการเรียนรู้เพื่อรู้ซึ่งนำมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต อันเป็นการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การเรียนรู้เพื่อนำไปเป็นเครื่องมือสร้างความเข้าใจโลก การเรียนรู้เพื่อความเข้าใจแนวคิดและประเด็นปัญหาใหม่ ๆ อย่างยั่งยืน

การเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ หมายถึง หลักการ วิธีการ แบบฉบับ แบบอย่างหรือระบบที่เป็นกระบวนการอันเป็นแบบการปฏิบัติที่ได้รับการยอมรับหรือเป็นต้นแบบอันเป็นหลักการดำเนินชีวิตของนักศึกษาหรือกระบวนการยกระดับตนเองด้วยการลงมือเป็นผู้ปฏิบัติโดยการเป็นนักคิดไปพร้อม ๆ กัน มีความเข้าใจในสิ่งที่ได้ปฏิบัติอันมีพื้นฐานจากหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างความก้าวหน้าให้กับตนเอง สังคมโลกและท้องถิ่น การแสวงหาความรู้ในด้านเทคนิควิธีการและฝึกฝนในวิชาชีพ

ตลอดเวลา มีการนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันในฐานะเป็นนักศึกษา รวมทั้งมีการสร้างศักยภาพที่ปฏิบัติหน้าที่อย่างสร้างสรรค์และรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมด้วยการวางแผนพัฒนาตนเอง การดำเนินการปฏิบัติ มีการตรวจสอบประเมินตนเองอย่างมุ่งมั่น รวมทั้งมีการนำผลการตรวจสอบประเมินตนเองมาปรับปรุงพัฒนาตนเองตลอดเวลา

การเรียนรู้เพื่อเป็นพลเมืองที่ดี หมายถึง หลักการ วิธีการ แบบฉบับ แบบอย่างหรือระบบ ที่เป็นกระบวนการอันเป็นแบบการปฏิบัติที่ได้รับการยอมรับหรือเป็นต้นแบบอันเป็นหลักการดำเนินชีวิต นักศึกษาหรือกระบวนการยกระดับตนเองด้วยการปฏิบัติตนหรือการสร้างความตระหนักในตนเองในฐานะ เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นผู้ปฏิบัติ ซึ่งมีความสำคัญและสามารถกำหนดผลลัพธ์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต การกระตุ้นให้ทรัพยากรมนุษย์ค้นพบและทดลองสิ่งใหม่ ๆ การแสวงหาคุณค่าร่วมกันอันเป็นคุณค่าสากล ของความเป็นมนุษย์ การพัฒนาบุคลิกภาพ พัฒนาอัตลักษณ์ สร้างความรู้ให้เกิดแก่ตนเองและการเติมเต็ม ความเป็นมนุษย์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น การเป็นผู้มีความสามารถที่จะกระทำการใด ๆ ด้วยความเป็นตัว ของตัวเอง มีความรับผิดชอบและมีความยุติธรรมต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน หรือเป็นผู้มีอิสรภาพ สามารถพึ่งตนเองได้โดยไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของระบบอุปถัมภ์ เคารพสิทธิผู้อื่น เคารพความแตกต่าง เคารพหลักความเสมอภาค เคารพกติกา เคารพกฎหมาย ใ้กติกาในการแก้ปัญหา รวมทั้งรับผิดชอบต่อสังคม ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม รวมทั้งมีคุณธรรมพื้นฐานได้แก่ความซื่อสัตย์ ความซื่อสัตย์ ความประหยัด ความมีวินัย ความสุภาพ ความสะอาด ความสามัคคี และความมีน้ำใจ ทั้งนี้ได้ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐาน

การเรียนรู้เพื่ออยู่ในสังคมอย่างมีความสุข หมายถึง หลักการ วิธีการ แบบฉบับ แบบอย่าง หรือระบบที่เป็นกระบวนการอันเป็นแบบการปฏิบัติที่ได้รับการยอมรับหรือเป็นต้นแบบอันเป็นหลักการ ดำเนินชีวิตนักศึกษาหรือกระบวนการยกระดับตนเองด้วยการเข้าไปมีส่วนร่วม การสร้างความร่วมมือ กับผู้อื่นในสังคมที่เป็นพหุวัฒนธรรมหรือในวัฒนธรรมร่วมสมัย มีการพัฒนาความเข้าใจบุคคลอื่น รวมทั้งความเข้าใจในประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ ในคุณค่าของตนและของสังคมอื่น การสร้างความอดทน การให้ความเคารพ การต้อนรับหรือแม้แต่การให้การยอมรับบุคคลที่มีความแตกต่าง กันในด้านความคิด ศาสนา ภาษาและวัฒนธรรม มีการสร้างความรับผิดชอบอย่างสร้างสรรค์ต่อความ หลากหลายทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจและสังคมรอบโลก การสร้างศักยภาพเพื่อพร้อมรับสถานการณ์ พร้อมรับภาวะกดดัน ภาวะข้อขัดแย้งหรือภาวะคับขันทุกชนิด

การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงตนเองและสังคม หมายถึง หลักการ วิธีการ แบบฉบับ แบบอย่าง หรือระบบที่เป็นกระบวนการอันเป็นแบบการปฏิบัติที่ได้รับการยอมรับหรือเป็นต้นแบบอันเป็นหลักการ ดำเนินชีวิตนักศึกษาหรือกระบวนการยกระดับตนเองด้วยการเปลี่ยนแปลงตนเองและสังคมไปในทางที่ดี ในทางสร้างสรรค์ เป็นลักษณะการศึกษาเพื่อสร้างความยั่งยืน โดยมีหลักการเพื่อปรับเปลี่ยนตนเองและ สังคมให้ตระหนักว่าปัจเจกบุคคลที่ทำงานอย่างอิสระหรือทำงานร่วมกับผู้อื่น สามารถปรับเปลี่ยนโลกได้ โดยเฉพาะการปรับเปลี่ยนให้เป็นการศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการปรับเปลี่ยน สังคม และการศึกษาที่มีคุณภาพประกอบด้วยคุณค่าของการศึกษาที่เกิดจากพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะ การปฏิบัติในการดำเนินชีวิต เป็นอารมณ์หรือเป็นเครื่องมือสำคัญในการปรับเปลี่ยนวิธีคิด ปรับเปลี่ยน สังคมระดับประเทศ สังคมโลกให้เป็นสังคมที่น่าอยู่อย่างยั่งยืน ทั้งนี้โดยมีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงมาประยุกต์ใช้อย่างเป็นรูปธรรม

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวทางการแสวงหาความรู้เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ หรือแนวทางปรัชญาอันเกิดจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีหลักเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันตัวเอง การพัฒนาตนเองให้มีความรู้ และคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งเป็นแนวทางหรือหลักการที่ได้พระราชทานแก่พสกนิกรทุกหมู่เหล่าเพื่อให้นำไป เป็นหลักปฏิบัติในชีวิตประจำวันอันจะก่อให้เกิดความอยู่ดี กินดี ก่อให้เกิดเป็นสังคมแห่งความสุข

เป็นสังคมแห่งความเอื้ออาทรซึ่งกันและกันเป็นสังคมที่มั่นคง มั่นคงและยั่งยืนตลอดไป

การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาตนเองในการศึกษา หมายถึง การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี รวมทั้งเงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรมจริยธรรม โดยนำมาปรับใช้ นำมาเป็นแบบอย่าง นำมาสอดแทรก นำมาอธิบายเพื่อสู่การปฏิบัติ นำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองในชีวิตประจำวันในฐานะที่เป็นนักศึกษา

รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาตนเองในการศึกษา หมายถึง หลักการ วิธีการ แบบฉบับ แบบอย่างหรือระบบที่เป็นกระบวนการอันเป็นแบบการปฏิบัติที่ได้รับ การยอมรับหรือเป็นต้นแบบอันเป็นหลักการดำเนินชีวิตนักศึกษา ซึ่งศึกษาอยู่ในระดับมหาวิทยาลัย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ได้มีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้แก่ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัว การมีเงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม มาเป็นแนวทาง ในการปรับใช้ นำมาเป็นแบบอย่าง นำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองด้วยการเรียนรู้เพื่อรู้ (Learning to Know) การเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ (Learning to Do) การเรียนรู้เพื่อเป็นพลเมืองที่ดี (Learning to Be) การเรียนรู้เพื่ออยู่ในสังคมอย่างมีความสุข (Learning to Live together) และการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงตนเองและสังคม (Learning to Transform Oneself and Society)

นักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หมายถึง นักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 25 แห่ง ที่มีสถานภาพเป็นมหาวิทยาลัย ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้มีการกำหนดเป็นเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งตอนบนและตอนล่าง สถาบันอุดมศึกษาที่มีสถานภาพเป็นมหาวิทยาลัย ได้มีการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนานักศึกษาครบถ้วนทั้งทางด้านศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ครอบคลุมหลักการพัฒนาตนเอง ได้แก่ (1) การพัฒนาตนเองในการศึกษาด้วยการเรียนรู้เพื่อรู้ (2) การพัฒนาตนเองในการศึกษาด้วยการเรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติ (3) การพัฒนาตนเองในการศึกษาด้วยการเรียนรู้เพื่อที่จะเป็นพลเมืองที่ดี (4) การพัฒนาตนเองในการศึกษาด้วยการเรียนรู้เพื่ออยู่ในสังคมอย่างมีความสุข และ (5) การพัฒนาตนเองในการศึกษาด้วยการเปลี่ยนแปลงตนเองและสังคม ซึ่งได้มีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสอดแทรกลงในการเรียนการสอนเพื่อพัฒนานักศึกษาทั้งในด้านความรู้และคุณธรรมจริยธรรมอย่างครบถ้วนซึ่งเป็นไปตามหลักการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาครบถ้วน เป็นมหาวิทยาลัยสมบูรณ์แบบ (Comprehensive University)